

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за
магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування
та управління бізнесом»

на тему: **«Обґрунтування економічної доцільності створення добровільного
об'єднання територіальних громад (на прикладі Цебриківської
об'єднаної громади)»**

Виконавець

студентка центру заочної форми навчання

Мітчик Н.В.

_____ /підпис/

Науковий керівник

д.е.н., доцент

Сментина Н.В.

_____ /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розбудова соціальної, правової, демократичної держави в умовах децентралізації та проведення конституційної реформи в Україні зумовлює відповідні процеси розбудови інституту місцевого самоврядування, первинним суб'єктом якого виступає територіальна громада. Природно, що територіальна громада відіграє провідну роль у системі життєзабезпечення людини і суспільства в цілому, адже переважну більшість своїх суспільних потреб людина задовольняє на рівні села, селища і міста, де вона безпосередньо народжується й живе, створює сім'ю, працює й відпочиває. Ставлення людей до влади і держави безпосередньо залежить саме від якості й рівня їхнього життя, можливості задовольнити особисті й суспільні потреби, реально впливати своїми діями на покращання життя не тільки своєї родини, а й конкретної громади і суспільства в цілому. Це означає, що визнання державою права жителів кожної територіальної громади на місцеве самоврядування повинно знаходити своє відображення у конкретній державній політиці, функціях, формах, методах та механізмах державного управління, а не бути лише декларативною нормою чинного законодавства України.

Враховуючи розрізненість розташування населених пунктів, значну відстань між ними та від них до адміністративних центрів, неотримання місцевим населенням (особливо це стосується населення невеликих містечок, сіл та селищ) належного рівня якості різного роду адміністративних та соціальних послуг, у т. ч. послуг з охорони здоров'я, освіти, забезпечення зайнятості та надання необхідної соціальної допомоги, культури, а також послуг з побутового обслуговування та торгівлі або взагалі їх відсутність, не говорячи вже про рівень соціально-економічного розвитку цих адміністративно-територіальних одиниць, питання об'єднання територіальних громад для вирішення такого роду проблем вже достатньо тривалий час є актуальним при здійсненні місцевого самоврядування на відповідних територіях.

Аналіз правового поля та нормативного закріплення шляхів формування спроможності територіальної громади повинен здійснюватися з урахуванням теоретичних положень, що розроблені в науковій літературі. Даною проблемою займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, а саме: О. Батанова, Л. Беззубко, Л. Дідківська, О. Захарова, В. Мамонова, Ю. Молодожен, В. Новак, Є. Сергієнко, С. Пунь, В. Федоренко, Н. Сментина та ін.

Мета роботи: дослідити теоретико-методологічні аспекти добровільного об'єднання територіальних громад та провести розрахунки доцільності створення добровільно об'єднаної територіальної громади селищного типу.

Завдання дослідження:

1. Розкрити поняття, необхідність та важливість створення добровільного об'єднання територіальних громад;
2. Дослідити проблему визначення самодостатності територіальних громад;
3. Розглянути процедуру створення добровільно об'єднаних територіальних громад та форми їх державної підтримки;
4. Визначити проблеми функціонування територіальних громад на сучасному етапі розвитку;

5. Проаналізувати діяльність існуючих територіальних громад в Одеському регіоні;

6. Узагальнити особливості процесу добровільного об'єднання територіальних громад в Україні;

7. Охарактеризувати потенціал новоутвореної громади;

8. Обґрунтувати економічну ефективність створення об'єднаної громади селищного типу;

9. Розкрити перспективи розвитку добровільно об'єднаної територіальної громади;

Об'єкт дослідження: процес обґрунтування доцільності створення Цебриківської об'єднаної громади.

Предмет дослідження: теоретичні та прикладні аспекти обґрунтування доцільності створення добровільно об'єднаних територіальних громад.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувались наступні методи:

- метод теоретичного узагальнення – для уточнення трактування поняття «добровільно об'єднана територіальна громада», «спромодна громада»;

- монографічний – при вивченні досвіду та особливостей формування регіональної стратегії та механізмів структурно - інвестиційних перетворень;

- аналізу і синтезу – при дослідженні сучасного стану та тенденцій розвитку діяльності в регіонах;

- абстрактно-логічний - при вивченні публікацій за темою роботи, при оцінці отриманих результатів, при визначенні перспективних напрямків перетворень в регіональній економіці;

- теоретичного узагальнення та порівняння- при теоретичному узагальненні та формулюванні висновків, для упорядкування термінології в понятійному апараті; економічного аналізу- для здійснення аналізу впливу діяльності на соціально-економічний розвиток регіону; структурно-логічний- для виявлення взаємозв'язків між елементами механізму реалізації регіональної стратегії, графічної інтерпретації - при обробці статистичних даних, їх відображення у вигляді рисунків і діаграм;

- метод інтерв'ю для отримання інформації та даних для обґрунтування економічної ефективності створення об'єднаної громади селищного типу.

Інформаційною базою дослідження слугували фундаментальні положення теорії державного управління, дослідження вітчизняних і зарубіжних учених проблематики створення та функціонування добровільно об'єднаних територіальних громад, а також матеріали мережі-інтернет; матеріали Цебриківської об'єднаної громади за запитом. Нормативну основу роботи складають закони України, укази та розпорядження Президента України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, нормативні акти органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (74 найменувань) та 9-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 128 сторінок.

Основний зміст викладено на 95 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 8 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Мітчик Н.В. Необхідність та важливість створення самодостатніх територіальних громад / Н.В. Мітчик // Розвиток економіки та планування бізнесу в сучасних умовах: проблеми та шляхи вирішення: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 14-15 вересня 2017 р.). – Одеса: Ротапринт, 2017. – С. 38-39.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи добровільного об'єднання територіальних громад в умовах децентралізації»** розглянуто поняття, необхідність та важливість створення добровільного об'єднання територіальних громад; досліджено проблему визначення самодостатності територіальних громад; розглянуто процедуру створення добровільно об'єднаних територіальних громад та форми їх державної підтримки.

У другому розділі **«Аналіз українського досвіду створення добровільно об'єднаних територіальних громад»** визначено проблеми функціонування територіальних громад на сучасному етапі розвитку; проаналізовано діяльність існуючих територіальних громад в Одеському регіоні; узагальнено особливості процесу добровільного об'єднання територіальних громад в Україні.

У третьому розділі **«Обґрунтування економічної доцільності створення Цебриківської об'єднаної громади»** охарактеризовано потенціал новоутвореної громади; обґрунтовано економічну ефективність створення об'єднаної громади селищного типу; розкрито та висвітлено перспективи розвитку добровільно об'єднаної територіальної громади

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Система місцевого самоврядування на сьогодні не задовольняє потреб суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання населенню органами місцевого самоврядування, утвореними ними установами та організаціями високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг на відповідних територіях.

2. Характерними ознаками самодостатності територіальної громади можна визнати: природний приріст населення; здатність у повному обсязі задовольняти потреби населення; ефективне використання ресурсного потенціалу громади для створення сприятливого життєвого середовища для її членів; створення сприятливих умов для залучення інвестицій; участь жителів громади як у внутрішніх, так і зовнішніх відносинах та процесах, що стосуються їх життєдіяльності; ефективну взаємодію, солідарність та партнерство членів територіальної громади.

3. Держава здійснює інформаційно-просвітницьку, організаційну, методичну та фінансову підтримку добровільно-го об'єднання територіальних громад.

Порядок утворення добровільного об'єднання територіальних громад складається з семи основних етапів, для кожного з яких притаманні власні суб'єкти реалізації, визначена тривалість та очікуваний результат.

4. Загалом у січні-вересні 2016 р. процес створення об'єднаних громад сповільнився. За станом на 01.10.2016 р. в Україні діяло 184 об'єднані територіальні громади. Процесом об'єднання було охоплено всього 8,1% міських, селищних і сільських рад. Усього у процесі об'єднання громад станом на 01.04.2017 р. взяло участь 1738 міських, селищних і сільських рад, а це лише 15,8% від наявних до початку реформи. Такий показник важко визнати вагомим. Мало змінить становище формування ще 47 ОТГ, перші вибори у яких призначені на 30 квітня 2017 р.

5. 12 серпня Одеська обласна рада прийняла рішення про утворення семи об'єднаних територіальних громад та призначила в них перші місцеві вибори на 25 жовтня 2015 року, згідно із прийнятим Перспективним планом формування ОТГ області. Сім новостворених громад об'єднали населені пункти 38 рад. За два роки утворено 12 громад, проте об'єдналося лише близько 11% від загального числа територіальних громад, які охоплюють трохи більше 11% площі та 4,4% від числа жителів області.

Після об'єднання власні ресурси всіх ОТГ Одеської області ОТГ зросли приблизно у 3 рази. Найбільше зростання бюджетів досягається за рахунок податку на доходи фізичних осіб. Поряд із тим, кожна ОТГ отримала державну субвенцію. Об'єднані територіальні громади Одеської області за 2016 рік використали державну субвенцію на формування інфраструктури в обсязі 62 млн 442,38 тис. грн. При цьому з державного бюджету було виділено 63,2 млн грн.

6. Реформуючи територіальну систему управління, необхідно враховувати потенційні загрози, пов'язані з децентралізованим управлінням, а процеси фіскальної децентралізації реалізовувати на тих рівнях управління, на яких можливе ефективне забезпечення населення суспільними благами. Децентралізація повинна стосуватися насамперед локального рівня з фінансовим підкріпленням функцій та відповідальності місцевого самоврядування базових адміністративно-територіальних одиниць, тоді як питання фінансового посилення регіонів повинне розглядатися у більш віддаленій перспективі. Ефективність функціонування локального рівня адміністративно-територіального устрою передбачає існування тісного взаємозв'язку між суб'єктами територіальної громади і ресурсами, які формуються в рамках локальних відтворювальних циклів - фінансові, матеріальні, адміністративні, духовні, людські, природні.

7. З урахуванням реформи децентралізації на території Одеської області проектом передбачається створення Цебриківської територіальної громади селищного типу, до складу якої увійдуть 34 громади із загальною чисельністю 8662 особи. Розроблено паспорт об'єднаної територіальної громади селищного типу, який дозволив визначити сильні та слабкі сторони громади.

8. Аналіз внутрішніх факторів та використання потенціалу об'єднаної територіальної громади селищного типу показав, що основними проблемами соціально-економічного розвитку громади є: нераціональне використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення; дефіцит фінансових

ресурсів, що не дозволяє розпочинати реалізацію значних інвестиційних проєктів; зношеність основних фондів підприємств; безробіття та наявність тіньової зайнятості населення; зниження купівельної спроможності населення через низькі реальні доходи; погіршення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг, мостів та дорожньої інфраструктури; зношеність об'єктів систем водопостачання та водовідведення; низький рівень газифікації сіл, освітлення, водозабезпечення; незадовільна забезпеченість потреб населення в пасажирських перевезеннях, та відсутність достатньої кількості перевізників, що надають послуги в цій сфері; недостатнє матеріально-технічне забезпечення закладів охорони здоров'я, освіти, культури у сільській місцевості; забрудненість берегів рік, ставів побутовими відходами та неочищеними стічними водами, незадовільний стан збереження та переробки відходів.

З метою їх подолання визначені основні цілі та завдання розвитку об'єднаної територіальної громади селищного типу.

9. Переслідуючи за мету наповнення місцевого бюджету пропонуються ставки податків об'єднаної територіальної громади селищного типу, які у разі їх запровадження дозволять збільшити надходження до загального фонду бюджету майже в 2,31 разів, порівняно з надходженнями відповідного у тому числі за рахунок: податків та зборів, з яких зарахування 60% податку на доходи фізичних осіб склали; міжбюджетних трансфертів у вигляді базової дотації, освітньої та медичної субвенції; субвенції на формування інфраструктури громад.

Ці фінансові ресурси, дозволять громаді:

- реалізувати видаткові повноваження в соціально-культурній сфері, а саме: фінансувати заклади середньої освіти та дитячі садочки на загальну суму 0,25 млн грн; організувати надання первинної медичної допомоги мешканцям громад та фінансувати послуги вторинної медицини – 0,09 млн грн; забезпечувати утримання та організацію роботи будинків культури, бібліотек, спортивних закладів, надавати соціальну допомогу населенню – 0,05 млн грн;

- утримувати виконавчі апарати органів місцевого самоврядування – 0,05 млрд грн;

- реалізувати інфраструктурні проєкти та місцеві програми і заходи - 1,9 млн грн, у тому числі ремонт, будівництво доріг, благоустрій територій та проєкти в житлово-комунальному господарстві – 1,1 млн грн, ремонт та реконструкція закладів соціально-культурної сфери - 0,6 млн грн;

- надавати адміністративні послуги, створювати в громадах відповідні центри та здійснювати інші видатки, які віднесені до їх повноважень.

АНОТАЦІЯ

Мітчик Н.В., «Обґрунтування економічної доцільності створення добровільного об'єднання територіальних громад (на прикладі Цебриківської об'єднаної громади)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018 рік.

У роботі розглядаються теоретичні основи добровільного об'єднання територіальних громад в умовах децентралізації: самодостатність громад, форми державної підтримки. Аналізуються український досвід створення об'єднаних територіальних громад, визначені проблеми функціонування утворених територіальних громад в Україні.

Обґрунтовано доцільність створення добровільно об'єднаної територіальної громади селищного типу, визначені перспективи подальшого її розвитку та функціонування.

Ключові слова: територіальна громада, децентралізація, добровільне об'єднання, органи державного регулювання, державна підтримка, ефективність.

ANNOTATION

Mitchyk N.V., «Justification an economic feasibility of establishing a voluntarily amalgamated territorial communities» (on the example of Tsebrykovo amalgamated community).

Thesis for Master degree in specialty «Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges» under the program « Economics, Planning and Business Management». – Odessa National Economic University. – Odessa, 2018.

The theoretical aspects of voluntarily amalgamated territorial communities under decentralization are considered; the attention is considered on self-sufficiency of communities and forms of their state supporting. The Ukrainian experience of creating voluntarily amalgamated territorial communities is analyzed; the problems of functioning formed territorial communities are defined.

The feasibility of establishing a voluntarily amalgamated territorial community of settlement type is substantiated and the prospects for further its development and functioning are proposed.

Keywords: territorial community, decentralization, voluntary association, state regulation bodies, state support, efficiency.